

الله
الكرمين
الكرمين

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

علوم سیاسی - روابط بین الملل

رونددموکراتیزاسیون درجهان سوم وچالش های آن

از

راضیه فتاحی

استاد راهنما:

دکتر رضا سیمبر

استاد مشاور:

دکتر امیر نیاکویی

شهریور ۱۳۹۲

تقدیم ہے:

پدر و مادر م

تقدیر و تشکر

ضمن سپاسگزاری به درگاه خداوند متعال بر خود واجب می دانم که از راهنمایی های استاد راهنمای گرامی جناب آقای دکتر سیمبر و استاد مشاوره جناب آقای دکتر نیاکویی که هدایت و نظارت این پایان نامه را بر عهده گرفتند تقدیر و تشکر نمایم.

فهرست مطالب.....صفحه

فصل اول کلیات تحقیق..... ۱

۱-۱- مقدمه..... ۲

۱-۲- طرح مسئله..... ۴

۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق..... ۵

۱-۴- روش تحقیق..... ۵

۱-۵- اهداف و سوالات..... ۵

۱-۶- تعریف مفاهیم..... ۶

۱-۷- پیشینه تحقیق..... ۷

فصل دوم چارچوب نظری تحقیق..... ۱۲

۲-۱- مقدمه..... ۱۳

۲-۲- بررسی نظریه صلح دموکراتیک..... ۱۳

۲-۳- تاریخچه..... ۱۳

۲-۴- کانت و صلح ابدی..... ۱۵

۲-۵- رامل و صلح دموکراتیک..... ۱۷

۲-۶- تاریخچه ی مختصر دموکراسی..... ۱۹

۲-۷- تعاریف و مفهوم دموکراسی..... ۲۰

۲-۸- الگوها و انواع دموکراسی..... ۲۳

۲-۹- زمینه ها و نظریه های گذر به دموکراسی..... ۳۱

۲-۱۰- رویکرد ساختاری دموکراتیزاسیون..... ۳۲

۲-۱۱- رویکرد کنش گرا در مورد دموکراتیزاسیون..... ۳۳

۲-۱۲- نظریه های جامعه محور یا کنش گران اجتماعی دموکراتیزاسیون..... ۳۷

۲-۱۳- آلکسی دوتو کوپل..... ۳۷

۲-۱۴- برینگتن مور..... ۳۸

۳۹	۱۵-۲-جان استفنروروشه میر.....
۴۲	۱۶-۲-آدام پزورسکی وگوران تربون.....
۴۵	۱۷-۲-لاری دایموند.....
۴۶	۱۸-۲-: نظریه های کنش گرای نخبه محور در مورد دموکراتیزاسیون.....
۴۶	۱۸-۲-دانکورت روستوولچیهارت.....
۴۷	۱۹-۲-گیلموادانل فیلیپ اشمیتساموئل هانتینگتون.....
۵۰	فصل سوم چالش های دموکراتیزاسیون در جهان سوم.....
۵۱	۱-۳-مقدمه.....
۵۱	۲-۳-تعریف جهان سوم.....
۵۱	۳-۳-مفهوم سیاسی جهان سوم.....
۵۲	۴-۳-مفهوم اقتصادی جهان سوم.....
۵۳	۵-۳-مفهوم جغرافیایی جهان سوم.....
۵۳	۶-۳-مفهوم تاریخی جهان سوم.....
۵۴	۷-۳-نظریه استبدادشرقی.....
۵۴	۸-۳-نظریه دولت اقتدارگرای بوروکراتیک گیلر.....
۵۵	۹-۳-نظریه نوسازی.....
۶۰	۱۰-۳-ایدئولوژی و فرهنگ سیاسی گروه حاکمه.....
۶۱	۱۱-۳-نظام های سیاسی قبیله ای.....
۶۲	۱۲-۳-نظام های سیاسی اقتدارگرای بوروکراتیک.....
۶۳	۱۳-۳-نظام سیاسی آشتی ملی.....
۶۴	۱۴-۳-نظام سیاسی مبتنی برسیج.....
۶۵	۱۵-۳-احزاب سیاسی درجهان سوم.....
۶۶	۱۶-۳-مطبوعات در جهان سوم.....
۶۸	۱۷-۳-ساختارهای گوناگون وویژگی های مشترک جهان سوم.....

فصل چهارم: بررسی تاثیر مداخله های خارجی در روند دموکراتیزاسیون کشورهای جهان سوم مطالعه موردی افغانستان و عراق

۷۷	۱-۴-مقدمه.....
۷۷	۲-۴-دموکراسی سازی و جایگاه آن در سیاست خارجی آمریکا
۸۰	۳-۴-ارتقا دموکراسی همسو با ارزش های آمریکایی.....
۸۱	۴-۴-ارتقا صلح و دموکراسی.....
۸۱	۵-۴-مبارزه با تروریسم.....
۸۲	۶-۴-دموکراسی و دیپلماسی عمومی.....
۸۲	۷-۴-دموکراسی راه صلح میان اعراب و اسرائیل.....
۸۳	۸-۴-سه سطح مفهومی راهبرد ترویج دموکراسی.....
۸۳	۹-۴-رویکرد تقدم اصلاحات اقتصادی بر اصلاحات سیاسی.....
۸۴	۱۰-۴-رویکرد ترویج غیر مستقیم دموکراسی.....
۸۷	۱۱-۴-رویکرد ترویج مستقیم دموکراسی.....
۹۰	۱۲-۴-افغانستان.....
۹۰	۱۳-۴-ساختار افغانستان.....
۹۰	۱۴-۴-بیان مختصری از تاریخ افغانستان
۹۱	۱۵-۴-افغانستان پس از طالبان.....
۹۲	۱۶-۴-چشم انداز جاری جهت دموکراتیزاسیون افغانستان.....
۹۴	۱۷-۴-عراق.....
۹۴	۱۸-۴-ساختار سیاسی.....
۹۴	۱۹-۴-احزاب سیاسی در دوران صدام.....
۹۵	۲۰-۴-ساختار و ترکیب اجتماعی.....
۹۷	۲۱-۴-چالش های پیش روی عراق پس از صدام.....
۱۰۱	فصل پنجم: نتیجه گیری.....
۱۰۲	۱-۵-نتیجه گیری.....
۱۰۳	۲-۵-پیشنهادات.....
۱۱۰	۳-۵-منابع.....

روند دموکراتیزاسیون در جهان سوم و چالش های آن

راضیه فتاحی

الگوهای مختلف حکمرانی در نظام بین الملل مطرح است که اکثر صاحب نظران در این حوزه نظام های دموکراتیک را به دلیل تاثیر آن بر کاهش تنازع در نظام بین الملل مطلوب ترین نوع حکومت می دانند و با در نظر داشتن این مطلوبیت در نظام بین الملل سعی می شود که کشورهای جهان سوم هم روند دموکراتیزاسیون را طی نمایند و حاکمان مستبد برکنار و حاکمیت مردم برقرار گردد و در نتیجه مینا شدن مشروعیت در این کشورها بحران های داخلی و خارجی کاهش یابد و ثبات در نظام بین الملل ایجاد شود. پرسشی که در این پژوهش به دنبال پاسخ گویی به آن هستیم این است که آیا می توان دموکراتیزاسیون را از طریق مداخله خارجی و حمله نظامی به پیش برد؟ آیا حضور آمریکا در عراق و افغانستان می تواند به عنوان کاتالیزر در روند دموکراتیزاسیون این کشورها باشد؟ که جهت پاسخگویی به این پرسش فرضیه ای که مطرح کی کنیم این است که: دخالت بازیگران خارجی در گذار اولیه و شکست رژیم اقتدارگرمی تواند تاثیرگذار باشد اما جهت تثبیت دموکراسی باید شرایط داخلی مهیا باشد در واقع دموکراتیزاسیون به عنوان پروسه مطرح است نه پروژه و بر این اساس مراحل آن شامل سقوط رژیم اقتدارگرا و استقرار رژیم دموکراتیک و تثبیت دموکراسی است باید طی فرایند تدریجی به انجام برسد. در این پژوهش سعی می شود ضمن توصیف دموکراسی و ویژگی های حکومت دموکراتیک موانع داخلی و خارجی دموکراتیزاسیون در کشورهای در حال توسعه تبیین شود و به دنبال آن به نقش و تاثیر مداخله های خارجی به خصوص نقش آمریکا در دموکراتیزاسیون افغانستان و عراق اشاره خواهد شد.

کلید واژگان: دموکراتیزاسیون، جهان سوم، ایالات متحده، کنش گران اجتماعی، توسعه اقتصادی، فرهنگ دموکراتیک

Abstract

Democratization process in third world and its challenges

Raziyeh fattahi

Different patterns of international governance system is Most experts in the field of democratic systems due to its effect on reducing conflict in the international system as the most desirable form of government And in view of the desirability of international system is trying to Third World countries during the democratization process Rulers ousted authoritarian rule and establish the legitimacy of the base of stability in these countries to reduce internal and external crises in the international system should be developed. This research seeks to answer the question is whether we can democratization through foreign intervention and military advance? Is America's presence in Iraq and Afghanistan can serve as a catalyst in the process of democratization in these countries is Who is going to answer the question posed hypothesis is that the interference of external actors The initial transfer Authoritarian failure regime can be provided But to be effective internal consolidation of democracy Should Be prepared Territorial Conditions The process of democratization as a process rather than a project basis, including the establishment of an authoritarian regime to a democratic regime and establish democracy must be done through a gradual process This paper will describe the democracy and democratic governance features internal and external obstacles to democratization in developing countries can be explained by Impact of foreign intervention on its seeks to America's role in the democratization of Iraq will Afghanistan.

Keywords: democratization, Third World, United States, social actors, economic development, democratic culture.

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه:

دموکراتیزاسیون^۱ فرایند تدریجی گذر از رژیم غیردموکراتیک به رژیم دموکراتیک است که سه مرحله را در بر می گیرد ۱- شکست رژیم اقتدار گرا ۲- گذار دموکراتیک ۳- تحکیم و تثبیت دموکراتیک که در مرحله شکست " رژیم اقتدار گرا"^۲ موانع اصلی دموکراسی از میان برداشته می شود و زمینه برای گذار دموکراتیک مهیا می شود البته برخی از مواقع حکومت های اقتدار گرا سقوط کامل ندارند ولی این رژیم تحت فشارهای داخلی و خارجی دست به آزادسازی^۳ فضای سیاسی جامعه می زند که می تواند مقدمه ای برای گذار به دموکراسی باشد.

درواقع دموکراتیزاسیون به معنای فرایند استقرار رژیم دموکراتیک است نه دموکراتیک شدن جامعه همچنین تعریف مورد نظر از دموکراسی در پژوهش تعریفی حداقلی از دموکراسی است. در تعریف حداقلی دموکراسی رشته ای از ترتیبات خاص داشته می شود که اصل سازمان دهنده اصلی این نهادها همانا مفهوم شهروندی^۴ است

هانتینگتون در کتاب موج سوم دموکراتیزاسیون ر دموکراسی حداقلی را چنین تعریف می نماید: یک نظام سیاسی تا جایی دموکراتیک است که قدرت مداران صاحب تصمیم در آن نظام، از سوی مردمی آزاد که حق رای دارند و می توانند به درستی رای دهند و در انتخابات مرحله ای شرافتمندانه و رقابتی شرکت جویندو انتخاب شوند با این تعریف دموکراسی دویعد را در برمی گیرد: رقابت و مشارکت که چنین دموکراسی ای همچنین وجود آزادی های سیاسی و اجتماعی مانند آزادی بیان^۵، آزادی اجتماعات^۶ را لازمه آزادی بحث سیاسی است که به رقابت های انتخاباتی کشیده می شود محترم میدارد (هانتینگتون، ۱۳۷۳، ۱۰۹)

درباره ی فرایند دموکراتیزاسیون سه دسته نظریه پرداز می مطرح شده است گروهی دموکراتیزاسیون را در قالب نوسازی^۷ مورد بررسی قرار داده اند گروه دیگری نیز این فرایند را در قالب جامعه شناسی تاریخی مورد بررسی قرار داده اند که برای این دو گروه اصطلاح ساختارگرا هم نیز اطلاق شده است. و گروه سوم هم نظریات انتقادی یا مبتنی بر کارگزار را تشکیل می دهند که بر ساختار ملی یا بازیگران ملی در فرایند دموکراتیزاسیون و ایجاد شرایط برای ظهور دموکراسی متمرکز می شوند

گستره جغرافیایی کشورهای جهان سوم که حدود ۱۵۲ کشور می شود که نابرابری های قابل توجهی میان این کشورها وجود دارد که در فرایند دموکراتیزاسیون کشورهای جهان سوم با در نظر داشتن تنوع و تفاوت میان این کشورها سه معیار ساختارهای

¹ Democratization

² Authoritarian regime.

³ Liberation

⁴ Citizenship

⁵ Freedom of Expression

⁶ Freedom of assembly

⁷ Modernization

اجتماعی، محدودیتها و فرصتهای بین المللی در دسترس کشورها و همچنین نوع منابع در اختیار حکومت ها را برای بررسی تسهیل گذار و همچنین موانع گذار باید توجه نمود.

محوریت بحث این پژوهش بیان چالش های گذر به دموکراسی در جهان سوم^۱ و روی کار آمدن رژیم دموکراتیک با در نظر داشتن نقش قدرت های جهانی به خصوص ایالات متحده در این کشورها است که بسیاری از پژوهشگران در مباحث خود معتقدند عوامل فشار توسط بازیگران خارجی در گسترش دموکراسی ها بسیار مهم هستند و می توان با دخالت موثر از خارج، دموکراسی ها را در نقاط مختلف محقق نمود فوسیدل^۲ ضمن بررسی تلاش آمریکا برای صدور دموکراسی به سایر کشورهای دنیا توصیه می نماید این تلاش ها برای گسترش دموکراسی در جهان ادامه یابند. وی معتقد است آمریکا تلاش موثری را جهت توسعه دموکراسی در نقاط مختلف انجام داده است (قربانی شیخ نشین، ۱۳۸۶)

هانتینگتون استدلال می کند چگونه بازیگران خارجی در روند دموکراسی سازی موفق بوده اند. این در حالی است که وی بر تامین شرایط داخلی و نقش حائز اهمیت سیاسی و مهارت های مربوط در تحقق دموکراسی تاکید می نماید. وی همچنین بیان می دارد بازیگران خارجی در جلوگیری از دموکراسی نیز می توانند نقش آفرین باشند. (همان، ۱۳۸۶)

وایت هد^۳ بر اهمیت حمایت خارجی از دموکراسی ها در کشورهای جنوب تاکید می کند. وی مدعی است دو سوم دموکراسی های موجود ریشه های خود را مدیون مداخله های خارجی هستند. البته باید توجه داشت که میزان موفقیت این مداخله ها با شرایط داخلی کشورها مرتبط است

¹ Third World

² G.A fossedal

³ Laurence whitehead

طرح مسئله :

دموکراسی آخرین مرحله ی تکامل سیاسی انسانی در قرن بیستم است و نهادهای متناسب با آن ایجاد شده است تا امور عمومی جوامع بهتر اداره شود. هدف نهایی از سیاست هم همین است. دموکراسی ساقط کننده ی حکومت های نامطلوب بوده است. شیوه غالب حکومت در طول تاریخ مبتنی بر استبداد و خودکامگی بوده است که به اشکال مختلف جلوه گر شده و موجبات ناامنی و بی عدالتی را در جوامع گوناگون پدید آورده است

امروزه الگوی حکومتی دموکراسی دارای جاذبه و مشروعیت جهانی شده است و وکل آرمان هایی که در باب حقوق بشر^۱، صلح^۲، آزادی^۳ و توسعه^۴ مطرح می شوند در معنای فراگیر دموکراسی مندرج اند. و جنبش اخلاقی و حقوقی گسترده ای در سطح جهان بر دموکراسی به عنوان یکی از حقوق اساسی بشر در همه جا تاکید می گذارد. از چنین چشم اندازی مهمترین حق بشری حق داشتن حکومت دموکراسی است که حاوی وضامن

همه حقوق اساسی بشر است (بشیریه، ۱۳۸۶، ۲۵۴)

در واقع شاهد هستیم که فقدان دموکراسی چه در داخل کشور و چه در نظام بین الملل سبب بروز مشکلات فراوان از جمله تهدید صلح جهانی می شود که با در نظر داشتن این مهم سعی می شود تمام حکومت های حاکم در نظام بین الملل فرایند دموکراتیزاسیون را طی نمایند. ما در این پژوهش سعی خواهیم کرد که مشکلات و چالش های دموکراتیزاسیون در کشورهای جهان سوم را با تاکید بر نقش مداخله های خارجی را تبیین نماییم. که جهت ملموس تر شدن مطلب به دموکراتیزاسیون دو کشور عراق و افغانستان اشاره خواهیم کرد و تاثیر حضور ایالات متحده و هم پیمانان آن را در این جهت بررسی خواهیم نمود

در واقع، مطلوبیت دموکراسی ناشی از تقرب این نظام سیاسی به امنیت و صلح و عدالت است، و نظام های دموکراتیک بهتر از دیگر نظام های سیاسی می توندند^۵ "صلح و امنیت نظام بین الملل" را تامین نمایند. اهمیت دموکراسی به حدی است که اینک تمامی نظام ها ی سیاسی برای بقای خود به دموکراسی متوسل می شوند و با تعبیه برخی نهادهای دموکراتیک تلاش می کنند تا دیدگاه و افکار عمومی را نسبت به خود جلب کنند (رنجبر، ۱۳۹۰، ۳۴).

با در نظر داشتن این مسایل اهمیت سیاست داخلی را بر سیاست بین الملل شاهد هستیم که برای داشتن نظام بین الملل مطلوب تلاش می شود تا نظام های دموکراتیک حاکم باشند .

¹ Human Rights

² Peace

³ Freedom

⁴ Development

⁵ International peace and security

اهمیت پژوهش:

در چند دهه ی اخیر، به خصوص پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، دموکراسی نوع رایج و مطلوب نظام سیاسی در سراسر جهان تبدیل شده است. در این دوره شاهد رواج دموکراسی در مناطق مختلف از جمله کشورهای جهان در حال توسعه بوده و هستیم. اگر اهمیت دموکراتیزاسیون را از دیدگاه "نظریه صلح دموکراتیک"^۱ بیان کنیم می بینیم که ریشه جنگ، ناامنی و مناقشات در جهان فقدان دموکراسی است به واقع دموکراسی ضرورت زمان است. که نخست ضمن مروری اجمالی بر نظریه صلح دموکراتیک، به طور ویژه به ارزیابی نظریه "کانت"^۲ و "رامل"^۳ خواهیم پرداخت و از دیدگاه این رویکرد به اهمیت گسترش نظام های دموکراتیک در نظام بین الملل خواهیم پرداخت

روش پژوهش:

روش گردآوری داده های این پژوهش کتابخانه ای - اسنادی است که به شیوه ی توصیفی - تحلیلی برداشت تحلیلی از روند دموکراتیزاسیون در جهان سوم و چالش های آن و نیز نقش آمریکا و نیروهای خارجی در این روند را ارائه می دهد که در ابتدا ضمن تعریف دموکراسی و بیان مدل های مختلف آن به تبیین ویژگی های کشورهای در حال توسعه و موانع پیش روی این کشورها در راستای دموکراتیزاسیون می پردازد.

اهداف تحقیق:

- ۱- تبیین پیش نیازهای لازم جهت دموکراتیزاسیون موفق
- ۲- مطالعه ی چالش ها و موانع دموکراتیزاسیون در کشورهای جهان سوم به خصوص عراق و افغانستان
- ۳- بررسی تاثیر حضور ایالات متحده در روند دموکراتیزاسیون کشورهای جهان سوم به خصوص افغانستان و عراق
- ۴- تبیین شرایط مناسب جهت تحکیم دموکرا

سوالات تحقیق

- ۱- آیا دموکراسی را می توان با توسل به سازوکارهای نظامی محقق ساخت؟
- ۲- اصلی ترین چالش گذر به دموکراسی در جهان سوم چیست؟
- ۳- آیا میشود دموکراسی را به جهان سوم صادر کرد؟
- ۴- پیش نیازهای دموکراتیزاسیون در جهان سوم چه مواردی هستند؟

¹ Democratic peace

² Immanuel Kant

³ R. J. Rummel

۵- آیا حضور نیروهای خارجی سبب شتاب بخشیدن به پروسه دموکراتیزاسیون خواهد شد؟

فرضیه: دخالت بازیگران خارجی در گذار اولیه و شکست رژیم اقتدارگرای تواند تاثیرگذار باشد اما جهت تشبیت دموکراسی باید شرایط داخلی مهیا باشد

تعریف مفاهیم:

دموکراسی: درباره مفهوم "دموکراسی"^۱ باید گفت که این مفهوم اگرچه یکی از پرکاربردترین واژه های سیاسی-اجتماعی قرن حاضر است، اما هنوز تعریفی جامع از آن ارائه نشده است. وسیع ترین معنای دموکراسی برابری فرصت ها برای افراد یک جامعه به منظور برخورداری از آزادی ها و ارزش های اجتماعی است و محدودترین معنای آن شرکت آزادانه افراد در گرفتن تصمیم های مهم جامعه است (زاهدی، ۵۴، ۱۳۸۲)

لفظ دموکراسی در اصل در دولت شهرهای یونان باستان پدید آمد و مراد از آن حکومت "دموس" یا عامه مردم است یعنی همگان برای شرکت در تصمیم گیری در مورد امور همگانی جامعه صلاحیت دارند (آشوری، ۱۵۷، ۱۳۷۰)

دموکراتیزاسیون: دموکراتیزاسیون فرایند تدریجی گذر از رژیم غیردموکراتیک به رژیم دموکراتیک است که سه مرحله را در بر می گیرد ۱- شکست رژیم اقتدارگرا ۲- گذار دموکراتیک ۳- تحکیم و تثبیت دموکراتیک که در مرحله شکست رژیم اقتدارگرا موانع اصلی دموکراسی از میان برداشته می شود و زمینه برای گذار دموکراتیک مهیا می شود.

جهان سوم: این اصطلاح معمولاً برای مکان جغرافیایی یا سرزمینی خاصی مانند کشورهای آسیایی، آفریقایی و آمریکای لاتین بکار می رود. (ساعی: ۱۳۸۳: ۲۲)

اصطلاح جهان سوم را اولین بار جمعیت نگار و مورخ فرانسوی به نام "آلفرد سووی"^۲ بکار برده است. برای تمییز کشورهای خارج از دو بلوک قدرت بکار برد. (ساعی، ۱۳۸۳ و رازقی، ۱۳۸۷)

کشورهای عقب مانده، فقیر، پیرامون، کم توسعه، وابسته، استعمارزده، رشد نیافته، عقب نگه داشته شده، در حال نوسازی (رازقی، ۱۳۸۷)

¹ Democracy

² Alfred sauy

پیشینه تحقیق:

با گسترش تمایل عمومی به نظام سیاسی دموکراتیک و مشروعیت جهانی آن ادبیات نظری گسترده ای در خصوص دموکراتیزاسیون شکل گرفته است. چرا که در حال حاضر، لیبرال دموکراسی به عنوان نظام سیاسی مطلوب در دنیا شناخته شده است که تحت تاثیر این مطلوبیت و مشروعیت نظریه پردازی های زیادی درباره شیوه، اشکال و زمینه های گذر به دموکراسی نیز انجام شده است.

با یک بررسی ساده می توان انبوهی از آثاری را نام برد که امکان و مطلوبیت دموکراتیزاسیون را در جوامع مختلف مورد بررسی قرار داده اند. که در میان آثار برجسته این حوزه، سابقه ادبیات گذر به دموکراسی به افرادی چون برینگتن مور^۱، سیمور مارتین لیپست^۲ و ساموئل هانتینگتون^۳ برمی گردد. که در ادبیات سنتی دموکراتیزاسیون بیش از هر چیز بر نقش عوامل ساختاری در فرایند گذار تاکید می شود. در حالی که در ادبیات متأخر بر نقش نخبگان تاکید شده است (رنجبر، ۱۳۹۰، ۱۷).

با در نظر داشتن موضوع پژوهش که دموکراتیزاسیون در کشور های جهان سوم و چالش های آن است شاهد هستیم که آثار زیادی نیز درباره ویژگی های جهان سوم تولید شده است که چه به صورت خلاصه و گذرا یا به صورت اختصاصی به ایجاد دموکراسی در این کشور ها پرداخته شده است که با تبیین ویژگی های این کشور ها به موانع دموکراتیزاسیون در این کشور ها اشاره کرده اند.

پس از حوادث یازده سپتامبر و عنوان شدن این که از مهمترین علل این گونه حوادث تروریستی عدم دموکراسی در کشورهای جهان سوم است سیاست گذاران سیاست خارجی ایالات متحده ترویج دموکراسی را به عنوان یکی از مهم ترین اولویت های خود اعلام نمودند. که با توجه به اهمیت موضوع در سالهای اخیر آثار نظری فراوانی هم از سوی نویسندگان خارجی و داخلی در این حوزه تولید گشته است که به اشکال گذر به دموکراسی با تاکید بر نقش نیروهای خارجی تاکید دارند که عبارتند از:

کتاب "نقش آمریکا در ملت سازی از آلمان تا عراق" اشاره کنیم که این کتاب در ده فصل و یک ضمیمه در قالب یک پروژه پژوهشی از سوی گرهی از محققان موسسه وند جان جین، مک گین، و. به رشته تحریر درآمده است که موضوع محوری کتاب اشاره به تجربیات آمریکا در زمینه ملت سازی از جنگ جهانی دوم تا کنون است

کتاب کمک به دموکراسی همکاری بین المللی برای دموکراسی که در سال ۲۰۰۰ منتشر شد که به تبیین نقش حمایت های بین المللی در دموکراتیزه کردن کشورهای جهان می پردازد.

کتاب دموکراسی جهانی تئوری اخلاقی، طراحی سازمانی و مبارزات اجتماعی در سال ۲۰۰۸ توسط رافائل ماچلتی نوشته شده است.

¹ Barrington Moore

² Lipset, Seymour martin

³ Samuel P. Huntington

این کتاب، دفاع برای گسترش مدل دموکراتیک به حوزه سیاسی جهانی است. با تمرکز بر کسری دموکراتیک در امور بین‌المللی، به بررسی رابطه بین پدیده طرد بین‌المللی و پاسخ سیاسی دموکراسی جهانی است.

مارینا اتاوی عضو ارشد پروژه دموکراسی و حکومت قانون در بنیاد کارنگی است که تلاشی گسترده را به منظور تجزیه و تحلیل وضعیت دموکراسی در سراسر جهان و تلاش‌های ایالات متحده و دیگر کشورها جهت ترویج دموکراسی انجام داده است. وی متخصص در امور دموکراسی و بازسازی پس از جنگ، با تمرکز ویژه بر مشکلات تحولات سیاسی در خاورمیانه و بازسازی در عراق، افغانستان، بالکان و کشورهای آفریقایی است. پیش از پیوستن به بنیاد کارنگی، اتاوی سال‌های متمادی را صرف انجام تحقیقات در آفریقا و خاورمیانه کرده و در دانشگاه‌های آدیس آبابا، زامبیا، دانشگاه آمریکایی قاهره و ویت واتر سرد آفریقای جنوبی تدریس کرده است.

وی در کتاب سفر ناشناخته: ترویج دموکراسی در خاورمیانه (با همکاری تماس کاروترز) در ژانویه ۲۰۰۵ منتشر شد عنوان می‌کند که کشورهایی که عناصر اقتدارگرایی و دموکراسی را ترکیب کرده‌اند، بهترین شاهد مثال برای دموکراسی ناقص یا دولت‌های در حال گذار نیستند؛ در عوض او آنها را به عنوان رژیم‌های عمدتاً سازمان یافته و ظاهراً با ثباتی می‌بیند که ظواهر رسمی دموکراسی را اتخاذ کرده‌اند اما رقابت واقعی اندکی را در تقسیم قدرت در پیش گرفته‌اند. از نگاه وی تعداد زیادی از کشورها امروزه دارای برخی اشکال انتخاب چند حزبی‌اند، اما در بسیاری از این کشورها، تغییرات دموکراتیک دستاورد قابل توجهی نداشته و تنها منجر به چیزی کمی بیشتر از پذیرفتن نهادهای رسمی دموکراتیک و برخی گشایشها در فضای سیاسی گشته است. و این رژیمها، چالش بزرگی برای سیاستگذاران ایالات متحده ایجاد کردند، زیرا امنیت ناپایدار بسیاری از رژیم‌های شبه اقتدارگرا معمولاً مشکلات حادی را ایجاد می‌کند که نیازمند حل شدن هستند تا موجب بحران‌های آتی نگردند. به علاوه این رژیمها تردیدهایی را در مورد برخی عقاید راجع به گذار دموکراتیک مورد حمایت استراتژی ترویج دموکراسی ایالات متحده و کشورهای غربی برانگیخته‌اند. اتاوی تصریح می‌کند که ظهور این گونه رژیم‌های دورگه تجدیدنظر در مفروضات گسترش و ترویج دموکراسی را طلب می‌کنند.

یا آثاری که بر تاثیر عوامل فرهنگی در گذر به دموکراسی اشاره می‌کنند:

کتاب دموکراسی در جهان اسلام الگوهای در حال تغییر از اقتدار و قدرت که در سال ۲۰۰۷ منتشر شد این کتاب به بررسی نقشی که اسلام سیاسی در فرایندهای دموکراتیزاسیون در جهان اسلام ایفا می‌کند، و جزئیات فرآیندهای سیاسی که تسهیل‌یادگیری جمعی از راه دموکراتیک حل مشکلات عملی از این سیاست است. می‌پردازد

کتاب دموکراسی سازی در خاورمیانه: تجارب، مبارزات و تلاش ها که در سال ۲۰۰۳ منتشر شد که در این کتاب نویسندگانی چون آلبرشت شنابل، اتل سولین جی، امین صیقل، مجید تهرانیان، مارک تسلر، کامل ابوجابر جرادالداشتاین برگ و تام پی یرنجم در مقالاتی به دموکراسی سازی در خاورمیانه اشاره کرده اند

کتاب درآمدی انتقادی بر دموکراتیزاسیون این کتاب توسط جین گروگل استاد علوم سیاسی در دانشگاه شفیلد، دریک مقدمه ده فصل نوشته شده است. نویسنده در سه فصل نخست به دنبال تبیین رابطه میان دموکراسی و دموکراتیزاسیون از طریق چشم اندازهای نظری و تاریخی و آرایه رهیافتی بدیل و نوین برای مطالعه فرایند دموکراتیزاسیون می باشد. در سه فصل دوم نیز نقش و تاثیر هر یک از اجزاء موثر در فرایند دموکراتیزاسیون را مورد بررسی قرار می دهد و بلاخره فصول ۷ تا ۱۰ نیز به مطالعه موردی دموکراتیزاسیون در نقاط مختلف جهان مانند اروپای شرقی، آمریکای لاتین، آفریقا و آسیا اختصاص دارد

کتاب "جهانی شدن؛ قدرت و دموکراسی" اثر مارک اف. پلانتر و الکساندر اسمولار، در واقع مجموعه ی منسجم و گزیده ای از مقالات برخی از مهم ترین نویسندگان علوم سیاسی و روابط بین الملل در مورد سرشت نظام بین الملل پس از جنگ سرد و تاثیر آن برگسترش دموکراسی است. (فیضی، ۱۳۸۴)

آثاری که بر اهمیت مولفه های اقتصادی بر روند دموکراتیزاسیون تاکید دارند از جمله:

فواید دموکراسی: نقش دموکراسی ها در تقویت صلح و توسعه این کتاب تحت نظر شورای روابط خارجی آمریکا و توسط محققانی چون فرانسیس تیلور، مورتون هالپرین، جوزف سیگلومایکل و نشتا تین تهیه شده است .

نویسندگان در مقدمه کتاب ضمن بیان اهداف خویش از نگارش این کتاب اظهار داشته اند که سال هاست برخی مدعی هستند که نوعی اقتدار طلبی برای توسعه اقتصادی کشورهای فقیر مناسب است در واقع بحث اصلی این کتاب تاکید بر مشارکت و توسعه همگام است.

در میان آثار نظریه پردازان سیاسی داخلی هم که در این حوزه به نگارش کتاب پرداخته اند می توانیم به آثار دکتر بشریه اشاره کنیم که در کتابهای گذر به دموکراسی، درس هایی برای دموکراسی و نیز گذر به مردم سالاری ضمن مطرح کردن آثار نظری مطرح در این حوزه به تبیین آن پرداخته اند

همچنین آقای مقصود نظری در کتاب چاش های دموکراسی و توسعه در خاورمیانه که در سال نود نوشته اند به تبیین نظریه های دموکراسی پرداخته و بنیادگرایی اسلامی را در این منطقه به عنوان چالش مهم در روند دموکراتیزاسیون این منطقه عنوان کرده اند.

کتاب گذر به دموکراسی ملاحظیات نظری و مفهومی که ترجمه وتالیف محمد علی کدیور است از جمله آثار مطرح در این حوزه است که شامل ۸ مقاله هست که هر کدام سعی دارد جنبه ای از پیچیدگی های دموکراتیزاسیون ونظریه های مرتبط با آن را آشکار کند.

همچنین پایان نامه ها و طرح های پژوهش در مورد نقش و تاثیر آمریکا بر روند دموکراتیزاسیون کشورهای جهان سوم تدوین شده است .

در این پژوهش که با عنوان روند دموکراتیزاسیون در جهان سوم وچالش های آن مطرح است به تبیین نقش نیروهای خارجی در روند دموکراتیزاسیون کشورهای جهان سوم پرداخته ایم که جهت قابل درک شدن پژوهش به تاثیر حضور نیروهای آمریکا در افغانستان وعراق که به ترتیب در سال ۲۰۰۰ و ۲۰۰۳ با ادعای گسترش دموکراسی در این کشور ها به اشغال نظامی این کشورها اقدام کردند پرداخته ایم .

با در نظر داشتن اهمیت موضوع ما نیز در این پژوهش جهت تبیین تاثیر این حضور بر روند دموکراتیزاسیون این کشورها به دنبال پاسخ به این پرسش بودیم که آیا می توان دموکراتیزاسیون را از طریق مداخله خارجی و حمله نظامی به پیش برد؟ و اینکه نیروهای خارجی در دموکراتیزاسیون کشورهای ذکر شده چه نقشی می توانند داشته باشند؟ آیا مداخله ی نیروهای خارجی به عنوان شتاب دهنده به دموکراتیزاسیون این کشور ها عمل خواهند کرد یا نه برعکس؟ در همین راستا با دو دسته از نظرات مواجه هستیم عده ای با نگرش خوشبینانه نسبت به مداخله های خارجی آن را امری مهم و لازم در جهت دموکراتیزاسیون این کشورها قلمداد می نمایند ولی در سوی دیگر عده ای با ارائه استدلال و دلایل خود حضور نیروهای خارجی را نه تنها تاثیرگذار در روند دموکراتیزاسیون این کشورها نمی دانند بلکه دخالت نیروها خارجی را سبب آشفته تر شدن اوضاع ومتضرر شدن ملت های این کشور ها می دانند.

چنان چه در فرضیه ی این پژوهش اشاره کردیم ما در این پژوهش ضمن توجه به معایب و محاسن حضور نیروهای خارجی در روند دموکراتیزاسیون کشورهای جهان سوم بر این نکته تاکید داریم که با در نظر داشتن تمام مراحل دموکراتیزاسیون حضور نیروهای خارجی گام بسیار مهم در مرحله اولیه و فروپاشی رژیم اقتدارگرا می تواند باشد اما جهت تداوم وتثبیت این روند باید شرایط داخلی مهیا باشد .

به این ترتیب ضمن بیان چالش های داخلی و خارجی کشورهای جهان سوم به بیان ظرفیت ها و فرصت های ایجا د شده توسط نیروها ی خارجی در این کشورها پرداخته ایم.

در این پژوهش با مد نظر قرار دادن اهمیت دموکراتیزاسیون در روند صلح جهانی از دیدگاه نظریه ی صلح دموکراتیک به روند دموکراتیزاسیون توجه شده است .

سازمان دهی تحقیق :

بعد از فصل اول و بیان کلیات تحقیق در فصل دوم این پژوهش ضمن تعریف دموکراسی و بیان ویژگی های نظام دموکراتیک انواع مدل های دموکراسی را بیان خواهیم نمود و به دنبال آن با تبیین نظری های گذریه دموکراسی به مطرح کردن آثار نظری منتشر شده در این حوزه خواهیم پرداخت هم چنان که در فوق ذکر شد در بحث گذار به دموکراسی انواع مختلف گذار مطرح می شود در اکثر آنها اختلاف نخبگان حاکم باهم به عنوان مقدمه ای بر گذار به دموکراسی تاکید می شود که بر اساس نظریه هانتینگتون شرایطی که به تحکیم دموکراسی کمک میکنند عبارتند از: ۱-تجارب حاصل از تحکیم دموکراسی های قبلی ۲-توسعه اقتصادی و انسانی ۳-عوامل بین المللی ۴-عوامل بومی کشور ۵-گذار صلح آمیز و بر حسب توافق ۶-واکنش نخبگان سیاسی و جامعه در رویایی بامشکلات تحکیم دموکراتیک باید توجه داشت که تاثیر این عوامل بر فرایند تحکیم در جوامع مختلف یکسان نیست. که به صورت مفصل در فصل دوم به این مطالب خواهیم پرداخت.

به این ترتیب در فصل سوم به بیان ویژگی های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورهای جهان سوم خواهیم پرداخت و ضمن تبیین شرایط سیاسی و اقتصادی این جوامع به بیان مشکلات دموکراسی سازی این کشورها می پردازیم. به طور کلی موانعی چون: مشکلات مربوط به ملیت و ملت سازی، زوال حاکمیت دولت، فقر ظرفیت های دولت، میراث استبدادی و اقتدارگرایانه، شکست در زمینه بازسازی اقتصادی که در سطح دولت جهت دموکراتیزاسیون کشورهای جهان سوم مطرح است که در این فصل به طور مفصل به آن اشاره خواهیم کرد

در فصل چهارم این پژوهش

به بیان نقش آمریکا در میزان موفقیت صدور دموکراسی به کشورهای جهان سوم خواهیم پرداخت و با در نظر گرفتن دو کشور عراق و افغانستان که به عنوان پرونده های باز دموکراسی سازی ایالات متحده در جهان سوم هستند که ضمن توجه به اصول سیاست خارجی آمریکا و انگیزه های این به تبیین چرایی موفقیت و عدم موفقیت آمریکا در این دو کشور اشاره خواهیم کرد.

چنان چه شاهد هستیم که مشارکت در روند دموکراتیزاسیون و یا روی کار آوردن رژیم دموکراتیک به عنوان یکی از مهم ترین اهداف حضور نیروهای خارجی مطرح گشته که با توجه به نظریه های گذر به دموکراسی به بیان چالش های دموکراتیک شدن کشورهای جهان سوم با توجه به شرایط داخلی و ساختارهای قدرت و نیز فرهنگ سیاسی حاکم بر کشورهای عراق و افغانستان به چرایی امکان موفقیت یا عدم توفیق آمریکا در این کشورها در پروژه صلح سازی به خواهیم پرداخت .

و در فصل پنجم و آخر فصل به نتیجه گیری این پژوهش می رسیم . که با توجه به مطالعه ویژگی های کشور های عراق و افغانستان پیشنهادهایی را جهت استقرار نظام دموکراتیک متناسب با شرایط خاص دو کشور ارائه می دهیم .